

Det rigtige lys har stor betydning for personer med nedsat syn, da det kan være med til at opretholde deres livskvalitet.

Det rigtige lys skal tales frem

Projektet Bedre syn – mere liv har fundet frem til en metode, der sikrer bedre lys i hjemmet til den enkelte borger med nedsat syn. Metoden bliver nu testet hos flere synsrådgivninger i hele landet. Næste skridt er et forskningsprojekt, hvor viden fra synsrehabiliteringen skal bruges i boligforskningen til gavn for alle – også normaltseende.

DER ER GODT NYT for alle med nedsat syn. For resultaterne fra projektet Bedre lys – mere liv, som VÆRN OM SYNET skrev om i nummer 3 2021, kommer nu flere borgere til gode. Det er Center for Specialundervisning i Slagelse (CSU), der står bag projektet, hvor målet har været at finde frem til det individuelle lys, der passer bedst til borgere, der er udfordret af lys i hverdagen i hjemmet. På baggrund af projektet har forsker **Turid Borgestrand Øien** lavet en række rapporter, der samler op på de gode resultater og angiver nogle metoder, som synskonsulenter i dag kan blive undervist i på landets synsrådgivninger.

"Jeg har været en slags fødselshjælper for den viden, som de to synskonsulenter bag projektet har fået, så den nu kan bruges af andre. Mine observationer har været med til at få beskrevet, hvad de gør, og sammen har vi løftet den viden, som de har udviklet," forklarer Turid Borgestrand Øien, der er adjunkt ved Aalborg Universitet, uddannet arkitekt og tidligere har arbejdet med problematikker inden for indeklima. Derfor syntes hun også, at det var spændende at kigge nærmere på brugerprocesserne bag projektet og se på, hvad synskonsulenterne her gjorde anderledes i forhold til det, som de tidligere har gjort.

Oplevelse fremfor måling

Det, som er godt lys for den ene borger, behøver ikke at være det for en anden, understreger Turid Borgestrand Øien:

"Det er meget vigtigt, at man får italesat det, som borgeren oplever og sanser, så det er borgernes egne oplevelser, der fokuseres på og bruges aktivt. Derfor undervises der nu i, hvordan man i mødet med borgeren sikrer, at nuancerne og de individuelle forskelle kommer tydeligt frem. Tidligere har synskonsulenterne haft en tjekliste, hvorpå der stod, at med dén diagnose er det dén her belysningsstyrke, du har brug for. Det handlede jo ikke så meget om, hvad borgeren skulle bruge lyset til," forklarer hun og pointerer, at synskonsulenten også selv har en måde at forstå borgeren på, som afhænger af den baggrund, som vedkommende har.

"Det er den viden og bevidsthed, vi har beskrevet i vores rapporter, der nu bliver undervist i ude på synsrådgivningerne," fortæller hun.

Den nye forskning har givet et fælles fagligt fundament, som synskonsulenter rundt omkring i landet kan arbejde videre på.

"Indtil nu har det været meget forskelligt, hvordan man har arbejdet med synsrehabilitering på synsrådgivningerne. Men nu ligger der

beskrivelser af, hvordan man kan gøre, og det er blevet taget godt imod af synskonsulenterne," fortæller hun.

Forståelsen af lys gavner alle

Med en baggrund som arkitekt har Turid Borgestrand Øien haft en tilgang til lys, hvor hun først og fremmest har forholdt sig til, hvordan dagslyset fungerer for en bygnings brugere. Derfor har det været interessant for hende at få en forståelse af, hvad der sker, når man også skal forholde sig til kunstbelysning og til brugere med forskellig synsevne. I dag arbejder hun med en udvidet viden om, at det rigtige lys er vigtigt for alle mennesker og ikke kun dem med nedsat syn.

"Det går op for en, hvor meget lys betyder, når man giver det opmærksomhed. Mange har

aldrig tænkt over det. Måske gør lyset dig træt. Måske får du hovedpine af det uden at vide det, fordi du spænder i skuldrene efter en lang dag med et loftsls, der ikke virker for dig. Men du sammenkobler det måske ikke i første omgang med lyset. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på lyskvaliteten, og hvad det 'gør' for dig," fortæller hun. Fra at beskæftige sig med lysets betydning for folk med nedsat syn arbejder Turid Borgestrand Øien nu også med lys i forhold til de mindre synsændringer, der kommer naturligt med alderen. Det er også temaet i hendes næste forskningsprojekt, der har fået titlen

Lysets rolle når synet ændres.

Nyt blik på syn og bolig

I det nye fireårige forskningsprojekt, der er støttet af Velux Fonden, prøver Turid Borgestrand Øien sammen med fire andre kollegaer at løfte noget af den viden, de har fået i synsrehabiliteringen, over i boligforskningen. De vil forske i, hvordan vi kan lære at tale om synet og de synsændringer, som vi alle kommer til at opleve med alderen, og koble det til, hvordan vi bor.

"Synet skal tænkes ind i vores arbejde som arkitekter. Ofte tager man udgangspunkt i sig

Turid
Borgestrand
Øien

selv, så det kan sjovt nok give en blind vinkel. Derfor er det et stort skridt i den rigtig retning, når vi begynder at tænke mennesker, der har synsproblemer, mere aktivt ind i boligbyggeriet,” forklarer hun og refererer til FN's 17 verdensmål og princippet 'Leave no one behind', der handler om, at verdensmål skal opnås med særligt hensyn til de svageste. Her spiller tilgængelighed for mennesker med nedsat syn naturligt ind, hvilket vil gavne alle, der har synsproblemer. Hun forklarer videre, at der inden for arkitekturfeltet er en hel række kræfter, der netop nu skubber på den dagsorden, blandt andet fordi København var værtsby for World Congress of Architecture, en verdensomspændende kongres om bæredygtig arkitektur og bæredygtigt byggeri i juli 2023.

Ny forståelse af lys i boliger

Turid Borgestrand Øien fortæller, at der i dag er krav til tilgængelighed i offentlige byggerier, og at der for eksempel findes vejledninger til, hvordan man ved hjælp af ledelinjer og kontrastmarkeringer kan imødekomme disse krav for mennesker med nedsat syn. Men for boligbyggeri er der ikke specifikke lovkrav om

tilgængelighed. Fokusset på tilgængelighed og universelt design er dog ved at få indpas i branchen, og projektet placerer boligbelysning ind i denne ramme.

”Det har måske ikke været almindelig praksis for arkitekter at prioritere lys og slet ikke lys for folk, der har problemer med synet. Men i år, hvor kongressen om bæredygtighed og arkitektur blev afholdt i København, sker der en masse nye ting inden for arkitektfaget omkring social bæredygtighed og inklusion, og her hører lyset også til. Så der er et momentum lige nu,” fortæller hun og afslutter:

”I projektet vil vi udvikle nye metoder, så både arkitekter, ingeniører, bygherrer og lysdesignere får blik for, hvordan lyset fungerer for borgere, der har nedsat syn, både inden for og uden for boligen. Vi skal tænke på tværs og forstå, hvad det er for nogle designparametre, vi skal kende for at kunne hjælpe borgere med nedsat syn bedst muligt i fremtiden. Vi er jo ikke terapeuter, der skal ud at rehabilitere, men vi skal forstå problematikkerne. På den måde kan vi bedre bygge nyt og ikke mindst lysoptimere i eksisterende byggerier til gavn for borgerne i fremtiden.” ■

”

I projektet vil vi udvikle nye metoder, så både arkitekter, ingeniører, bygherrer og lysdesignere får blik for, hvordan lyset fungerer for borgere, der har nedsat syn

Fakta

I juli 2023 var København vært for World Congress of Architecture 2023, der er verdens største kongres om bæredygtig arkitektur og bæredygtigt byggeri. Temaet var 'Sustainable Futures – Leave no one behind'. Det gav anledning til dialog med engagerede praktikere, bygherrer, planlæggere, borgere, forskere og politikere om, hvordan arkitekturen kan bidrage til, at vi når FN's 17 verdensmål inden 2030.

FOTO: RASHU SHUKTISHOU COAST